
6.1.

Prikaz budžeta u periodu januar - decmbar 2002. godine

Budžetska potrošnja u 2002. godini bazirana je na planiranim kretanjima ekonomske politike za 2002. godinu, uz potrebu obezbjeđivanja finansiranja budžetskih rashoda iz realnih izvora. Tako je Budžet Republike Crne Gore za 2002. godinu planiran u visini od 342,9 mil. EUR ili 5,2% više od ostvarenog budžeta za 2001. god., u okviru kojih se na donacije iz inostranstva (29,1 mil. EUR) i pozajmice i kredite (20,1 mil. EUR) odnosilo preko 14%.

1. Ukupni budžetski primici u 2002. g. iznosili su 336,1 mil. EUR i manji su za 2,9% od planiranih sredstava, dok su u odnosu na 2001. g. povećani za 3%, što korenspondira sa ocijenjenim rastom BDP.

Struktura budžetskih primitaka pokazuje da se 264,1 mil. EUR ili 79% odnosilo na prihode Budžeta iz redovnog poslovanja, uključujući i prihode od prodate imovine sa učešćem od 14%, mada prema Zakonu o privatizaciji ne pripadaju Budžetu. Redovni budžetski prihodi su za oko 10% manji od planiranih, a za preko 12% su veći od istih prihoda ostvarenih u 2001. g.

Donacije iz inostranstva su dostigle nivo od 26,9 mil. EUR, manje su nego što je bilo planom predviđeno za 8%, ali su zato pozajmice i krediti (primitaka od otplate kredita u 2002. g. nije bilo) iznosom od 45,1 mil. EUR povećani u odnosu na planirana kretanja za čak 124%. U odnosu na 2001. g. donacije iz inostranstva i pozajmice i krediti su manji za 21%. Punjenje Budžeta tokom 2002. g. bilo je neravnomjerno po pojediniom mjesecima, po pravilu su prihodi bili manji u prvom, a veći u drugom dijelu godine, posebno u decembru 2002. g. kada su redovni prihodi u odnosu na novembar povećani za 116%, najviše zbog uplata dijela prihoda od prodate imovine.

Redovni prihodi Budžeta se sa 78% formiraju iz poreza koji su u 2002. g. iznosili 205,5 mil. EUR i bili za 1,5% niži od planiranih sredstava, a za 9,3% veći nego u 2001. g. Ako se iz redovnih prihoda Budžeta izuzmu prihodi od prodaje imovine, onda je učešće poreza u njihovom formiranju izuzetno visoko, čak 91%.

U okviru ukupnih poreza, u odnosu na plan, povećan je porez na dobit preduzeća za 56,3%, porez na imovinu za 18% i porez na promet za 7,8%. Porez na promet koji je iznosio 103,1 mil. EUR učestvovao je sa 39% u ukupnim redovnim prihodima Budžeta, i sa preko 50% u ukupnim porezima, a odnosio se na akcize koje se plaćaju u proizvodnji i na uvezenu robu u iznosu od 50,7 mil. EUR ili 49%, i opšti porez na promet proizvoda i usluga u visini od 52,3 mil. EUR ili 51%. Iz međunarodne trgovine i transakcija ostvareno je poreza u visini od 27,1 mil. EUR ili 13% ukupnih, što predstavlja značajno zaostajanje (18%) u odnosu na planirana kretanja, od čega se po 50% odnosilo na carine i tranzit.

Porez na dohodak građana iznosio je 57,9 mil. EUR, ili 28% ukupnih poreza, što je za 15% manje od planiranih prihoda po ovom osnovu, pri čemu su prihodi od poreza na zarade zaposlenih učestvovale sa 88%, sa učešćem u ukupnim porezima od 25%. Ipak, u periodu januar - decembar 2002. g. porezi na zarade zaposlenih su više nego udvostručene, i u poređenju sa rastom zarada zaposlenih u istom periodu predstavljaju preveliko fiskalno opterećenje.

Prihodi od takse ostvareni su u visini od 4 mil. EUR (28% više od plana), a čak 75% se formiralo iz administrativne takse. Boravišne takse su iznosile svega 677 hilj. EUR, ili 17% ukupnih prihoda od takse, mada bi one trebalo da čine pretežan dio ovih prihoda.

Vrlo visoko smanjenje prihoda evidentno je kod ostalih republičkih prihoda, koji su u 2002. g. dostigli nivo od 54,6 mil. EUR (67% planiranih), što je u najvećoj mjeri uticalo i na manje ostvarenje budžetskih prihoda, i pored toga što su u okviru ovih prihoda uključeni i prihodi od prodate imovine čije je učešće od blizu 70%.

Osnovnu karakteristiku budžetskih prihoda u 2002. g., pa prema tome i poreskog sistema, predstavljalo je ubiranje prihoda kroz porez na promet i akcize (oporezivanje potrošača), a zatim kroz linearno oporezivanje dohotka građana, gdje najveći dio čine porezi na zarade zaposlenih. Ovako visoko opterećenje građanja porezima u narednom periodu može biti kontraproduktivno, jer neće stvoriti ambijent za oživljavanje privrede i povećanje privrednih aktivnosti, a time i poreske baze. Najgoru soluciju za Crnu Goru bi predstavljao rast carinskih stopa da bi se povećala sredstva u Budžetu, jer Crna Gora ima razvojnu šansu samo bez visokih carinskih opterećenja i poreza.

---

2. Ukupni rashodi Budžeta iznosili su u 2002. g. 299,7 mil. EUR, a od budžetskih prihoda su niži za 10%. U odnosu na plan, rashodi su smanjeni za 13%, a prema 2001. g. za 8%.

Struktura ukupnih rashoda pokazuje dominantno učešće redovnih rashoda Budžeta od 76%, uz ostvarenje u visini 228,8 mil. EUR, i značajno zaostajanje (25%) prema planiranim rashodima (prema 2001. g. redovni rashodi su povećani za svega 2,2%). Istovremeno su otplate dugova dostigle nivo od 48,9 mil. EUR, opterećujući u velikoj mjeri Budžet Republike, a posebno što je planom za 2002. g. bilo predviđeno izdvajanje po ovom osnovu u visini od 14,8 mil. EUR ili 3,3 puta više (prema 2001. g. otplate su manje za 18%). Date pozajmice i krediti iznosili su 9,1 mil. EUR, bile su niže nego što je planirano za 20% (prema 2001. g. za 35%), a čine svega 3% budžetskih rashoda. Daljih 12,7 mil. EUR, ili 4,3% ukupnih rashoda odnosilo se na budžetske rezerve koje su nešto veće od planiranih, s tim što su stalne rezerve povećane za 90%, a tekuće smanjene za oko 10%. Prema 2001. g. rezerve su skoro duplo veće.

Budžetsku potrošnju u 2002. g. karakteriše, pored povećanja rashoda po osnovu servisiranja inostranih dugova i rasta neto zarada iznad planiranog nivoa, i vrlo veliko zaostajanje u plaćanju poreza na zarade zaposlenih i doprinosa, te značajno smanjenje subvencija i bespovratnih i socijalnih beneficija. Naime, bruto zarade zaposlenih u Budžetu su iznosile 93,5 mil. EUR ili 77% planiranih (prema 2001. g. niže su za 3,3%), mada su neto zarade istovremeno dostigle nivo od 69 mil. EUR (bile su veće za 11% od planiranih), angažujući čak 74% bruto zarada, a zajedno sa ostalim primanjima i naknadama zaposlenih zaostaju svega 13% od ukupnih bruto zarada. Pri tome su za 63% manji doprinosi od planiranih, a porezi na zarade zaposlenih za 47%. Inače, bruto zarade čine 41% redovnih budžetskih rashoda, a 31% ukupnih rashoda, a na smanjena socijalna davanja (za 20% u odnosu na plan) odnosi se daljih 16% redovnih budžetskih rashoda i 12% ukupnih rashoda. Imajući u vidu da su rashodi, u odnosu na plan, smanjeni zbog manjih uplata po osnovu doprinosa (26,3 mil. EUR), poreza (6,9 mil. EUR) i socijalnih davanja (9,2 mil. EUR), Budžet je opterećen dospjelim a neizmirenim obavezama u visini od oko 42 mil. EUR, za koliko su ukupni rashodi Budžeta manji od planiranih (12,4%)

3. Razlika između prihodne i rashodne strane Budžeta pokazuje suficit od 36,4 mil. EUR, a tokom godine ostvaren je suficit u osam mjeseci (najviše u maju, julu i decembru), i deficit u četiri mjeseca (najviše u junu). On je proistekao iz čine 3,5% ukupnih rashoda. Daljih 9,8 mil. EUR ili 3,8% ukupnih

---

suficita ostvarenog iz redovnih prihoda i rashoda Budžeta od 35,2 mil. EUR, uvećanog za donacije iz inostranstva (26,9 mil. EUR), te uzete kredite i pozajmice od 45,1 mil. EUR, a umanjeno datim pozajmicama i kreditima od 9,1 mil. EUR, otplaćenim dugovima u iznosu od 48,9 mil. EUR i ukupnim rezervama od 12,9 mil. EUR. Iskazani suficit je ustvari rezultat evidentiranih budžetskih izdataka na osnovu isplata a ne na osnovu preuzetih obaveza koje su vrlo visoke i čije bi izmirivanje zahtijevalo značajna budžetska sredstva, te iskazivanje budžetskog deficita umjesto suficita.

Na kraju se može konstatovati da je pozajmljenim sredstvima skoro u potpunosti obezbijedena otplata dugova, a budžetski deficit je pokrivan donacijama iz inostranstva i sredstvima od prodaje imovine, uz prolongiranje izvršavanja zakonskih u drugih obaveza.

Prilog D, tabela 16.

6.2. Prikaz budžetskih fondova u decembru i u periodu januar - decembar 2002. godine

Državni fondovi su u periodu januar - decembar 2002. god. ostvarili ukupan deficit od 7,8 mil. EUR, ili 60% deficita ostvarenog u cijeloj 2001. godini, pri čemu je Fond zdravstva ostvario deficit od 11,9 mil. EUR, a Fond PIO, Zavod za zapošljavanje i Fond za razvoj suficit od 4,02 mil. EUR.

Republički fond penzijskog i invalidskog osiguranja, tokom posmatranog perioda, ostvario je prihode od 152,6 mil. EUR, od čega su prihodi od doprinosa činili 61%, preusmjerena sredstva poreza, carina i akciza daljih 31%, a ostatak se odnosio na ostale prihode Fonda (prihodi od posebnih poreza, provizije ZOP-a i ostalih prihoda). Rashodi su istovremeno iznosili 152,3 mil. EUR, sa dominantnim učešćem penzija od 75% i obezbjeđujući njihovu redovnu isplatu. Fond PIO je u ovom periodu ostvario suficit od 271 hilj. EUR, ili svega 20% suficita ostvarenog u 2001. g. (1.380 hilj. EUR)

U decembru o.g., prihodi Fonda PIO iznosili su 14,7 mil. EUR, a rashodi 14,3 mil. EUR, uz ostvareni suficit od 480 hilj. EUR.

Republički fond za zdravstvo je u posmatranom periodu ostvario prihod od 82,1 mil. EUR, u okviru kojih su prihodi od doprinosa privrede učestvovali

---

sa 44%, a vanprivrede blizu 25%, dok su prihodi od Fonda PIO ostvarili učešće od preko 26%. Rashodi ovog Fonda su značajno veći od prihoda, i iznosili su 94,1 mil. EUR, u čijem formiranju najveće učešće imaju izdaci za redovnu djelatnost i lijekove čak 88%. Deficit Fonda za zdravstvo iznosio je oko 12 mil. EUR, a ostvarivan je u svim proteklim mjesecima 2002. god.

U decembru o.g. prihodi su iznosili 8,2 mil. EUR, rashodi 9,1 mil. EUR, a deficit 977 hilj. EUR.

Prihodi **Zavoda za zapošljavanje** u posmatranom periodu iznosili su 14,9 mil. EUR, a formirani su iz tekućih sredstava (doprinosa za zapošljavanje i sredstva iz Budžeta za pripravnike, materijalno obezbjeđenje nezaposlenih i za tehnološki višak) u visini od 39%, prodaje akcija i dividendi 40%, iz sredstava Budžeta za samozapošljavanje 10,7%, dok se na ostale prihode (uključujući i donacije) odnosilo oko 1,4%.

Rashodi su bili znatno niži od prihoda za 21% i iznosili su 11,7 mil. EUR. Korišćeni su uglavnom za redovne obaveze 55% (uključujući plate pripravnika po programu Vlade, materijalno obezbjeđenje nezaposlenih) i kredite za samozapošljavanje 40%. Ovaj Fond je ostvario suficit od 3,1 mil. EUR.

Fond za razvoj Republike Crne Gore je ostvario suficit od 551 hilj. EUR. Ukupni prihodi Fonda iznosili su 1.082 hilj. EUR, a finansirani su uglavnom obezbjeđenjem prihoda od kamata (26%) i dividendi (66%). Rashodi ovog Fonda su iznosili svega 531 hlij. EUR, a oko 46% sredstava korišćeno je za isplatu zarada zaposlenih (uključujući poreze i doprinose).

Prilog D., Tabela 15.⁶⁾

6) Analiza fiskalnog sektora je bazirana na raspoloživim podacima.